

MADRİGALLER: *Esinleklerle Gerçekliğe Varma Serüveni*

Aykut Sağır

19 – 28 Haziran 2025, Ankara

Bir gün aynaya baktığımda onca karmaşık görüntü birimi arasından yüzümü, bir zamanlar bana ait olduğundan kuşku duymadığım, benimle göz temasını anında kuran, güzelliğiyle değil sadakatiyle sevgimi kazanmış o çehreyi seçebilecek miyim? Dahası ben onu tespit ettiğimde o da bana eski hisleriyle –şevk ve sevinçle- değilse de kurumuş, yer yer küflenmiş bir özlemle, beni tanıdığını ima eden göz kırpıştırmalı bir bakışla kirpiklerini kirpiklerime doğru uzatacak mı?

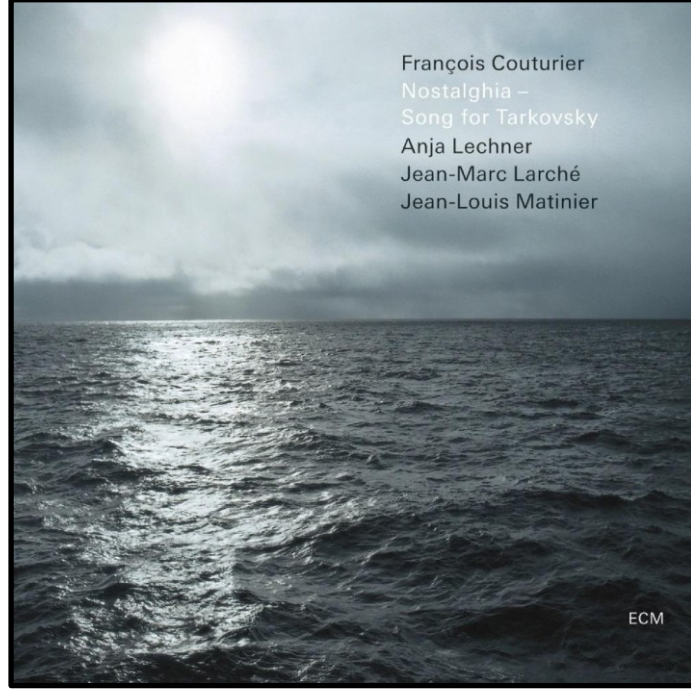
Henüz değil. Belki hiçbir zaman değil, ama “henüz” kesinlikle değil. Aynada rengârenk tozları, göz bahçesi sineklerini, zamanın uğultusunu, var gücüyle kanat çırpan bir sessizliği, güneşten ağarmış perdelerin Haziran usancını, iki kere ikinin yavaşça dört edişini görüyorum. Peki, dik kenarlara doğru karşılıklı iki *bükleş*, kulaklarım olabilir mi? Hayır! (“*Ne? Mecburen karşılaşmış iki dövüş horozunun hayaleti miymiş? Ne hallere düştük!*”) Evet, sadece ben değil, şu şımarık makineyle düelloya giren hangi *insanevlâdı* varlığını gerçekliğinden koparacak o radikal silleyi yemedi ki?

F-laa-toon adlı bu makine, istediği zaman istediği kişi olabilen, aslında farkında olmadan kendimizi karşımızda görmek isteyişimizle etkinleşerek bir anda (“*Allah! Allah!*”) bakışımızda beliren, fizikselliğini gazları anında katılaştırarak kazanan, cinimsi perimsi, maddeli bir idea, mükemmel bir yapay zekâ ürünüydü. İnsan kendine bazen kendinin taklidi olan bir mahlûk yanı başındayken öyle *büyücek* güvenmemeli, her şeyini elden çıkarıp hazırlayıcısı olduğu kara delikten aşağı bırakmamalı!

Güya adımı benden önce kimse diliyle kuşanamazmış! Nasıl bir arzuydu ki bu, kendini her şeyin, af buyurun, kâinatın üzerinde dahi hissetmeyi gözünü ölesiye karartarak ispat etmek istiyor, istetiyordu. Hele önümüze çıkarılalı beri durmadan türümüzün en akıllısından alığına hepimizi karşısında bilgeliğini sınımadan

geçirmeye tahrik eden bu yabancı aklın karşımızdaki mahvoluşuna karşın tanrılığımızı *huşulanarak* kutsamasını umuşumuz nihayet önümüze sonsuz düşüş vadeden bir uçurumun konmasına sebep olmuştu. Çünkü o sınırsız arzu kopyamızda, o *dikelek*, şişkin gölgede de aynı miktardaydı. Gün geldi, -nasıl bir ben sarhoşluğudur bu- adımı benden önce söyleyemeyeceğini iddia ettim. Yanıldığımı iddia etti.

François Couturier • *NOSTALGHIA - SONG FOR TARKOVSKY*

(Kayıt: Kasım 2005, Sunum: Ağustos 2006)

[Tarkovsky Quartet: François Couturier (piyano), Anja Lechner (çello), Jean-Marc Larché (soprano saksafon) ve Jean-Louis Matinier (akordeon)]

(MADRİGALLER I-VI)

I: ("Le Sacrifice"dan esinle)

İÇİMİ MİNİK PARMAKLAR ÇİMDİKLİYOR...

1. Paçalı, ak güvercinler değil miydi, az önce takla atan, yoksa jetler mi?
2. İçimi minik parmaklar çimdikliyor - sıkı sıkı öğrenen bir bebeğin olmalı
3. Bir kazan süt boşanıyor yükseklerden, oğlakların hiç erişemeyeceği
4. Düşünüyor Alexander sektirmeden bir kar tanesine diktiği ağacı
5. Akordeon pek kaygılanmış belli ki, kesikli, kekeleyerek konuşuyor
6. Sağa sola koşturan ahalinin üstüne telekler birer bomba gibi düşüyor

II. ("Nostalghia"dan esinle)

TARİHİN SULARI AKAR TOSKANA'DAN...

1. Söyle, ne kadar uzak olabilir ki, bir ülkeye –cennete bile- İtalya?
2. Tarihin suları akar Toskana'dan, akar Dor tipi sütunlardan yukarı
3. Dipsiz bir kuyudan aşağı bakarım: Geçmiş hiç yaşanmamış bir ömür, hâlâ!
4. Taşıyor bir havuz boyunca deliler söndürmeden alevi titrek muımları
5. Duysa biri saksafonun feryadını tam göğsünden havalanırdı serçeler
6. Andrey'e sorsanız, nedir vatan, diye, *ceketimin yeninden kopan düğme*, der

III. ("Miroir"dan esinle)

BİR "KEŞKE"İN KAHRI, BİR "AH"IN ÜZÜNCÜ...

1. Piyano, bir şey diyecekken çekinen, sonra, "Şeyyy..." deyip yine susan bir çocuk
2. Sovyetlerin gökyüzünde yükseliyor bir köyün arzusıyla *devcil* bir balon
3. Çite oturmuş seyrediyor Maria, yarının gelişini, suskun ve soluk
4. Bir gözümde yarın, diğer gözümde dün çıkıp bağlanıyor olup bir çift kordon
5. Basımevinin uzayan koridoru, duvar diplerinde bezgin makaralar...
6. Bir "keşke"nin kahrı, bir "ah"ın üzücü ilkin bir ahır, sonra göğü yakar

IV. ("Andrei"den esinle)

ORMANIN IŞIK YUTAN KARANLIĞINDA...

1. Orta Çağ nedir ki: Kir, zifir ve iksir; köksüz bir yangını büyüten bir yağmur
2. İnadına güzel olmalı ikonlar, çevirmeli manastırı gülistana
3. Karıp suyu kadın teni özütüyle boyayacak tanrıyı *Bay Rublev*, destur!
4. Ormanın ışık yutan karanlığında *çıplanır* cadılar tepeden tırnağa
5. Bir dalgaya dönüşecek mi bilinmez, köpüklü dönüşünden vazgeçip ezgi
6. Zaman dilsiz, kör bir çana dönüşüyor, yontucunun dinince aşkın hevesi

V. ("Ivan"dan esinle)

AYAKLARI YERDEN KESEN BİR ÖPÜCÜK...

1. "Savaşamazsın!" diyor saksafon, "Toysun!", "Tek oyunum!" diyor akordeon... Doğru
2. Tepe üstü çakılmış mı demek gerek, karayla aşkla birleşen bir uçak mı?
3. Ayakları yerden kesen bir öpücük dolduruyor her şeyi bölen çukuru
4. Çıplak bir çocuk hırsıyla koşuyor denizde, hırsıyla ama hiç incitmeden suları
5. Atların çektiği büyük bir kasadan dökülüyor cennetten düşmüş elmalar
6. Titrek kavaklar görüyorum her yerde, gövdesinde yaz bekler, dallarında kar

VI. ("Stalker"dan esinle)

EĞİMSİZ YÜZEYDE İTİSİZ KAYIYOR...

1. Askerler sırtımıza yapışık yaşar, içerden doğrultur tüfeğini kalbe
2. Düşler somut bir mekâna dönüşüyor gerçekleştirilmek üzere arzuları
3. Çello "biraz sonra" gelecek olandan beklenen zulmün titreşimine gebe
4. Eğimsiz yüzeyde *itisiz* kayıyor boşluğunu soğurmuş bir su bardağı
5. Bilim aşkı derhal paramparça etmek, romansa yavaş yavaş boğmak istiyor
6. Kalbim duyar duymaz bu yitik sözcüğü bir köpek gibi kulağını dikiyor

---

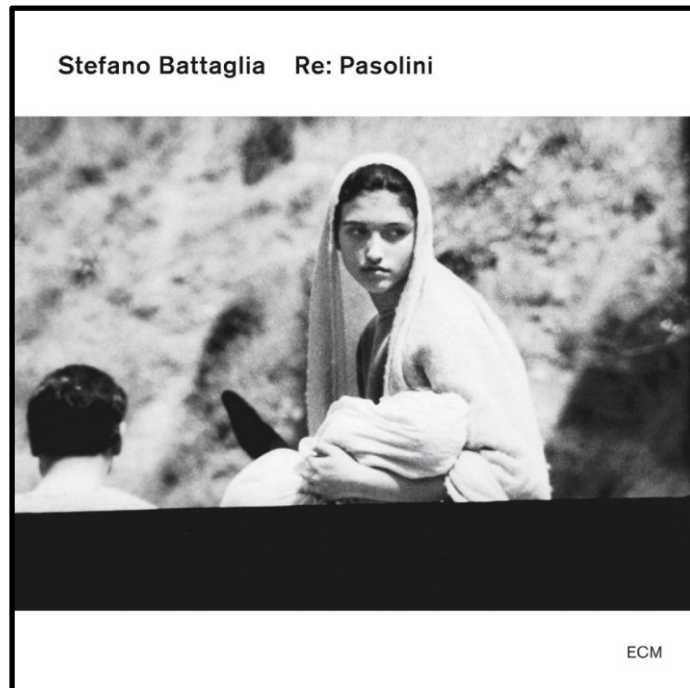
Haklıydı. ... Kazandı. ... Adım, sanki onu söylesem, canımmış da çıkıp gidecekmiş gibi korktum, söyleyemedim. Canım kalmıştı ama başka da bir şeyim kalmamıştı. Neyim varsa onundu. Evet, aynada erimek üzere olan buğu onun kahkahasından fırlayan soluktan kalmaydı.

Öyle salt ruh olarak kaldığınızda hiçbir yere uçamıyor, süzülüp gidemiyor, iğne deliğinden, anahtar deliğinden, balkonlardan sallanan CD'lerin açık göbeğinden geçemiyordunuz. Hâlâ bir bedeninizin olduğu duygusunun sürmesinden ötürü haliyle harareten üşüyüşten, cüsseden kaplamdan, düşüşten yer çekiminden bağışık olamıyordunuz. Niye mi *bedenlilik* yanılısamanız oluyordu? Onu dönüşsüz bir şekilde yitirdiğinizi düşünmek, bu yeni, "yüksüz" duruma alışmak asla istemiyordunuz. Şu da vardı ki, bir gün tüm o hafif varlığınıza, bedensizlik bilinciyle

hareket ederseniz ruhunuz bedene yabancılaşabilir, ona kavuşmanız söz konusu olduğu durumda dahi onu istemeyebilirdi. ("Geçmiş olsun!")

Bir yolunu bulmalı, mevcut vaziyeti ruhumun bedenimi reddedebileceği bir geleceğe taşımadan sona erdirmeli, ahmaklıkla göz göre göre yitirdiğim bedenimi yapay zekâ iblisinin kostüm odasından artık kibir, ihtiras ve *bensevicilik*ten arınmış bir yenginin sonucunda geri almalıydım. Sordum bana boğazda konaklayan öksürükten daha yakın hasmım, ruhumun gölgesi F-laa-toon'a: - *Söyle, varlığıma kavuşmam için ne yapmam lazım? Hangi yarışmada karşına çıkıp seni alt etmeyi deneyeyim ki kazanırsam benden yolduğunu kendime geç de olsa katabileyim?* Başaracağıma inanmaz, alabildiğine alaycı bir tavırla beni dinlemiş, herhalde katakullisini biraz kafasında ölçüp biçtikten sonra bana kurtuluşumun uygulanamaz reçetesini sunmuştu:

"Antik Grek felsefesinde bir dönem iz bırakmış bir tasarım¹ vardır: Gerçeklik birdir. Hareket eden her şeyin sabit gerçeklikte cem eder. Şiir hakikatin kopyasının kopyasıdır, üçüncü dereceden gerçekliktir diye. Modern dönemden bir auteur² de sinemanın saniyede 24 kere gerçeklik olduğunu söylemiştir. Üçüncü olarak söyleyeceğim şu ki Anadolu'da kadim bir inanış vardır, torununun torununu gören cennetliktir diye bilinir. Kafan karıştı değil mi? Bana öyle bir kurgu yap ki burada söz ettiklerimi eksiksiz kullan ve hiçbir güncel yapay zekâ programının beceremeyeceği bir birleştiricilikle, yepyeni bir yapıda bir yaratı ortaya koy. O zaman bedenini al götür, şayet başaramazsan bunaklığa yaklaşmış ruhunu da istemem merak etme, ancak gem vurulmaz bir yitiriş kahrının kızgın kumuyla kaplanmaya da hazır ol!"

Stefano Battaglia • RE: PASOLINI

(Kayıt: Nisan ve Temmuz 2005, Sunum: Nisan 2007)

[Stefano Battaglia (piyano), Michael Gassmann (trompet), Mirco Mariottini (klarinet), Aya Shimura (çello), Salvatore Maiore (kontrabas), Roberto Dani (davullar), Dominique Pifarély (keman), Vincent Courtois (çello), Bruno Chevillon (kontrabas) ve Michel Rabbia (perküsyon)]

(MADRİGALLER VII - XII)

VII. ("Canzone Di Laura Betti"den esinle)

ANCAK AŞK HÜCUM EDERSE KALBE BÜYÜR...

1. Her gök tav başka bir göğün yağmuruna, gürlemesine ve kaz uçuşlarına
2. Sığmıyor Betti'nin büyüyen gözleri, bağlıyor birbirine komşu gökleri
3. Ancak aşk hücum ederse kalbe büyür *kısılgan* gözler en az iki katına
4. Kalağından yükseliyor trompetin kelebeklere binmiş yüzlerce peri
5. Burnun kemeri durup da bakmak için Satürn gözlere, kaymaksızın aşağı
6. Hayran bakışlar acemi birer dağcı, tırmanıyorlar burun zannedip ağzı

VIII. ("Totò e Ninetto"dan esinle)

YOL TARİH KOSTÜMÜ GİYİNİR ANSIZIN...

1. Varsa üstünde sadece birkaç kişi böyle yol, yol olarak bilir kendini
2. Girerse babayla oğlun arasına bir kuzgun girer, epey karaysa o da
3. Yol tarih kostümü giyinir ansızın, oynar kuzgun susmak bilmez bir bilgini
4. - *Hey! İstanbul kaç kilometre uzakta? Peki, daha ne kadar yol var Küba'ya?*
5. Paolo'nun tek gülmeceli filmi bu, oysa klarnet bir matem *kahrahası*
6. Usulca yüzümü söküp arıyorum gülüşü ağlayışa çeviren kası

IX. ("Canto Popolare"den esinle)

AĞZI KARPUZ KOKAN ÇOCUKLAR VAR DAHA...

1. Şu sokağı da geçelim, göreceğiz, *tuzutmuşçasına* hışır Akdeniz'i
2. Oysa kuraldır, geçince bir sokağı çıkar illa bir başka sokak karşına
3. Ağzı karpuz kokan çocuklar var daha, küçük hırsızlar var, atmış beti benzi
4. Ömür boyu susmuşluktan zorbalığa, söylenen ihtiyarlar var şuna buna
5. Ve güneşin altında üç dakikada, kahramanca buharlaşan pop şarkılar
6. O sırada uykuya dalmış Paolo, yanında Gramsci, Pele ve Cortázar

X: ("Fevrar"dan esinle)

ŞUBAT HEP EŞİTLİK DUYGUSUYLA GELİR...

1. Belirir Friuli'nin ışığında görünenin arkasında gizlenenler
2. Mutlu yaşamı muştular Palmanova, dizinin üstünde yattığı kent More'un
3. Şubat hep eşitlik duygusuyla gelir, bundandır her haftaya yedi gün düşer
4. Yaşlılar sabah akşam ölmez otu yer doğduğu gündeki gibi ilk torunun
5. Bilmiyorum, neler yazmıştı Paolo, ilk şiirlerinde, hangi şehirlere
6. Anlamını unuttuğum sözcüklerle neler yazmıştım ben de ve birçok kere

XI. ("Teorema"dan esinle)

NASIL DA İŞTAHLI KENTSOYLU KONAĞI...

1. İçine girip de yutulmadığımız bir varlık var mı sonsuz varlık içinde?
2. Nasıl da iştahlı kentsoylu konağı, yer ailenin yanında bir de uşağı
3. Bir gün ağırlanıyor bir delikanlı, gün be gün çiğnense de kalıyor zinde
4. Birkaç günde girişiyor enstrümanlar: Davulun omzunda çellonun bacağı!
5. Ne demek istiyor bu tuhaf teori: Girilenden çıkamamak mı yutulmak?
6. Ben ancak adımdan çıkmak istiyorum yahut adım tarafından unutulmak

XII. ("Pasolini"den esinle)

PAOLO, ÇOKTAKİ BİR VE BİRDEKİ ÇOK...

1. Üst üste binmiş portrelerin toplamı, içlerinden biri, bir bölümü değil.
2. Bir yoldaş, bir İsa, bir bilgin, bir âşık, bir şair, bir köylü, bir put, bir fahişe...
3. Paolo, çoktaki bir ve birdeki çok; aynı anda bir kıta, bir ülke, bir il
4. Yağmuru ötüşüyle sevk eden bir kuş, ölümüne kafaya dikilen şişe
5. Sahi, ölümle ahbab olacak kadar, ona canını verecek kadar cömert!
6. Sırf ölümlerle sevişmek için öldü, er ya da geç tanrıya da sorar elbet

---

Bir adı daha önce söyleme yarışında kaybetmenin böyle bir rövanşı, kazanılmazsa hele, böyle beter bir bedeli olmamalı, değil mi? Oldu, işte. Kaçışı –görünen o ki- başka bir kurtuluşu yok. Öyle bir tasarım hazırlamalıydım ki bedenimi üzerime atabileceğim bir kahramanlığa beni götürmeliydi. Kendi kendime ettiğim zulmün elinden zavallı kendimi acımayla seyreyleyen kendimin alkışları eşliğinde kendi kahramanlığımla kurtarmalıydım.

Bir düşün oyunbazlığına, söz bükücülüğüne, imge dönüştürücülüğüne, kendinden menkul akledişine sahip bir kurguya ihtiyacım var. **Ingmar Bergman'ın *Yedinci Mühür*³** filminde nasıl ki bir şövalye, "Ölüm" ile karşılaşır ve ona satranç oynamayı, şayet kazanırsa canını hemen almamayı kabul etmesini teklif eder, benim hâlim de şimdi buna benzemedi mi? Onlar madem satranç oynuyordu, ben de başka bir oyun mu planlasam?

Anadolu'da gelenekselleşen kahve oyunlarından biri okeydir, değil mi? Neden okey olmasın bu oyun! Demek dört kişi olacak; ama dördüncü bazen gruptan olmayan, oyunu –onun oynanışını- kurtarsın diye yabancı birinden seçilir, öyleyse biri üçünden farklı olsun... Bir şeyler çıkar mı, boşa kürek çekmek mi yoksa? Başka çarem olmadığına göre boyutsuz bir olasılığı ittirip kaktırmaya devam edeceğim demek ki...

Şimdi üç müzik albümünü, her biri bir auteur film yönetmenine yahut onlardan birinin yönettiği bir filme, katiyen (sonradan) soundtrack olsun diye tasarlanmamış, onurlandırma/saygı amacıyla, dahası onlardan gelen esinle üç Avrupalı piyanist besteci tarafından kotarılmış, benzersiz, modernist üç ses kulesini seçebilirim. Mademki "cem edilmiş hareketli maddeler"den bahsedildi ECM –rüya efekti⁴ sayesinde ufak bir yer değiştirmeyeyle CEM- etiketli CD'lerden daha uygun ne olabilir?

Örneğin **François Couturier**'in⁵ *Nostalghia*'sı, **Stefano Battaglia**'nın⁶ *Re: Pasolini*'si ve **Ketil Bjørnstad**'in⁷ *La notte*'si⁸... Çağdaş oda müziğine, elektronik dokunuşlara açık, deneyci caza yönelimli, doğaçlamacı tavra sadık bu bestecilerin modernist sinema yaratıcılarına gönderdikleri bu tınısal mektupların yarattığı esin dalgalarını, bu dalgaların sıçrattığı sularla balıklaşmayı anlatmak, bunun için bambaşka bir kanal açmak, başka bir sanat türüne, en kadimlerinden biri olan şiire yaslanmak hiç de fena bir fikir gelmiyor bana...

Ketil Bjørnstad • LA NOTTE

(Kayıt: Temmuz 2010, Sunum: Nisan 2013)

[Ketil Bjørnstad (piyano), Andy Sheppard (tenor saksafon, soprano), Anja Lechner (çello), Eivind Aarset (gitarlar, elektronikler), Arild Andersen (kontrabas) ve Marilyn Mazur (perküsyon, davullar)]

(MADRİGALLER XIII - XVIII)

XIII. ("La notte l"dan esinle)

MADDEM HER HİKÂYENİN SONUDUR ÖLÜM...

1. "Erken gelen ölümün..." diyor Tommaso, "iyi yanı, kaçabilmek başarıdan."
2. Başarmalar zamanla kandırır çünkü, inanır insan ölümsüz olduğuna
3. Yatağında gergin bir gözetmen gibi geziniyor hasta, kaçmasın diye can
4. Pencereden gelen helikopter sesi bir kanıt mı ölenlerin uçtuğuna?
5. "Meyve bahçesine bakan arka oda..." Bir dosta, herhal, en güzel ikramdır bu
6. Madem her hikâyenin sonudur ölüm doğurur son cümleyi kurma coşkusu

XIV. ("La notte II"den esinle)

MUTLULUK SALT BAŞKASININ BAŞINA TAÇ...

1. Kim geri çevirirdi kokarken ölüm, sarmak için uzanan çıplak kolları
2. Saksafon bir don ağacı sırıgı, indirir donları birkaç dokunuşla
3. "Belki o kız şimdi mutlu," diyor Lidia, "kuşku yok, vurdumduymaz biri olmalı."
4. Mutluluk salt başkasının başına taç, hep uçsan da ağzınla tuttuğun kuşla!
5. Can boğulunca bedende kurtuluştur çıkıp dolaşmak saçaklarında şehrin
6. Bazen de gitmek gerek *eski* kırlara, *değişmeden kaldığı yere* her şeyin

XV. ("La notte III"den esinle)

BÖYLEDİR İŞTE AVEL KALABALIKLAR...

1. Lidia ve Giovanni, iki komşu gölge, servis kılıfından çıkan iki çatal
2. Birbirinin bakışında batıyor ve birbirinin bakışında doğuyorlar
3. Yansır dansçının alnındaki kadehe unutuşunu aranan birçok aptal
4. Soruyor Bay Gherardini'ye konuğu, "Güller uyur mu?" diye, (buna ömür dar)
5. Böyledir işte avel kalabalıklar, birikmek ve dağılmamak için vardır
6. Yazar ve eşi, dulluk içinde bir çift, *haykırılsız*, boğaza mihlanmış kahır

XVI. ("La notte IV"dan esinle)

AŞK, DİK MERDİVENDEN ÇIKMAKTA BİR NEHİR...

1. Yeni kitabı çıkmış Bay Pontano'nun, lağım sineği gözler onun üstünde
2. "Hep sol tarafa mı imza atarsınız?" diye soranlar var sağında solunda
3. Aşk, dik merdivenden çıkmakta bir nehir, *uyurgezer* bir ağış kendi kendine
4. Valentina, sevdalı ya yalnızlığa, varsa bir kol öbür koludur kolunda
5. Nasıl da özlemiş bir bedeni gölge, bedeni sandığı başka bir gölgeydi
6. El içlerimi durmadan öperdim ben, tuttuğum ne varsa bana gülümserdi

XVII. ("La notte VI"den esinle)

ÇÜNKÜ OYUN GENCELTİR, TANRIYI BİLE...

1. "Seninle oynarsam gençleşirim." diyor Gio, Valentina'ya - disk fırlatacaklar
2. Çünkü oyun genceltir, tanrıyı bile, kır sakalı siyaha döner, oynasın
3. Bundandır hayvanlar hep körpe görünür, hatta daha yaşlıdır peluş oyuncaklar
4. Lidia, mutsuz eş, hafakan tanrıçası, dolaştıkça dullaşır, *Ulis* kutsasın
5. Gecikmişçesine hızlı bir sağanak rendeden geçiriyor pembe geceyi
6. Bulanık camlar tıkıyor dar alana yıllar sonra gelen ilk gülümsemeyi

XVIII. ("La notte VIII"dan esinle)

KIRIN SESSİZLİĞİ SUNSUN YEMİŞİNİ...

1. "Ölmek istiyorum, çünkü artık seni..." diyor Lidia Gio'ya, "sevmiyorum seni."
2. Gecenin patırtısı bitiyor sabah, gerçi orkestra caza cezalı hâlâ!
3. Huş ağacının altında nihayet çift duyuyor içlerinden kopup gideni
4. Kırın sessizliği sunsun yemişini yekinmiş bir günebakan oylumunda
5. "Tenin öyle güzeldi ki onu öpmek..." demişti Gio, yazdığı mektubunda eşine
6. "Ne var ki seni uyandırmaktan korktum." Metni unutacağını bile bile.

Zaten "şiiir" kelimesi de geçmemiş miydi reçetede? Şayet şiiir bu yaratının türü olacaksa hangi biçimi seçeceğime karar vermeliyim. Öyle bir form belirlemeliyim ki kolay kolay akla gelmeyecek, beni en az benim kadar bilen yapay zekânın düşünemeyeceği bir biçime tutunmalıyım. Belki üslubunu sevdiğim, deneyci, aykırı bir şairin kitaplarını karıştırarak onun seçtiği bir formdan yardım alabilirim. **Turgut Uyar, Edip Cansever, Metin Altıok, Melih Cevdet** veya **Oktay Rifat**? Yok, yok. Bu *şair usta İlhan Berk*⁹ olmalı. Onun kabına sığmaz kişiliği, tarihe, mekâna, aşka, sanatçılara, sayılara ve nesnelere, özcesi her şeye yönelen kübist (?) ilgisi bana faydalanacağım formu illaki temin edecektir.

Tabii, bir ruh olarak kaldığınızda her şeyi hiç olmadığı kadar detaylı ve kapsamlı düşünebiliyor, sanki hemen karşınızdaymış gibi hayal edebiliyor, üstelik belleğin sandık sandık hazinelerinin hepsini ihtiyacınıza göre kullanabiliyorsunuz. Ne ki

fiziksel varlığını, somutluğunuz artık olmadığı için *aktüel* olarak ne bir CD veya plağın kapağını çevirip bakabiliyor ne de bir kitabı kitaplıktaki bölmesinden çıkarıp sayfalarını dilediğinizce karıştırabiliyorsunuz. Mademki ihtiyaç doğdu, yoğun bir odaklanmayla adını andığım eserlerin barındırdıklarına, bende CD'si bulunan, çokça dinlediğim bu müzik albümlerinin ve **İlhan Berk**'in elime zamanında aldığım kitaplarının içeriklerine erişebilmem gerekiyor. Bestelere ve şiirlere... Oluyor mu, peki?

Oluyor! Gerçekten oluyor! **Couturier**'nin **Tarkovsky**'ye¹⁰, **Battaglia**'nın **Pasolini**'ye¹¹, **Bjørnstrand**'ın **Antonioni**'ye¹² onlardan aldıkları esinleri eşsiz bestelere çevirerek gönderdikleri, içinde minnet, dostluk, sevgi ve saygı barındıran selamlar diyebileceğim bu albümlerdeki bütün parçaları, isimlerinden sıralarına kadar anımsayabiliyorum. Üstüne üstlük bu *ruh belleğinin* dehasıyla **İlhan Berk**'in devasa külliyatında son parçalar içinde sayılabilecek *Kuşların Doğum Gününde Olacağım* adlı kitapta bir bölümü işgal eden, 18 adet içeren "Madrigaller"i hatırladıktan sonra eski bir şarkı formu olan madrigali¹³, *esinlek* adını verdiğim, başka bir sanat dalından alınan etkiyle elde edilen yaratının, bu durumda benim vuslat umudumu bindirdiğim şiirlerimin çehresi olarak seçiyorum.

Orijinale sadık bir şekilde bu formu kullanmaktansa **İlhan Berk**'in kitabındaki altılı dizeden oluşan kalıbı temel alıyorum, tabii, buna hece ölçüsünü uygulayıp kendi tarzıma dönüştürerek. "*Saniyede 24 kere gerçeklik*" demişti *F-laa-toon*, öyleyse tıpkı *okey* oynanan masanın kareliğiyle örtüşsün diye hem ölçüyü abartarak 24 hecede karar kılıyor hem de toplamda 24 madrigal yazmaya niyet ediyorum. Bu 24 madrigalin ilk altısını *Nostalgia* için, ikinci altısını *Re: Pasolini* için, üçüncü altısını *La notte* için ve son altısını ise esin babalarıyla esin oğullarının, demek ki **Andrey** ve **Fransuva**'nın, **Paolo** ve **Stef**'in, **Michel** ve **Ketil**'in, **İlhan** ve (ben) **Aykut**'un ruhsal manzaraları için yazmayı amaçlıyorum. Böylece üç Avrupalı piyanist/çağdaş besteciyi (oyunu kurtaran yabancıyla) burada şiirle ilgilenen kendimle bir araya getirdim. Şimdi düşünüyorum, *F-laa-toon*'un acı reçetesinde neler eksik kaldı diye, masanın sabit birliği/kareliği, oturanların cemi, saniyede 24 kerelik bahsi tamam. Ne kaldı?

İlhan Berk • *KUŞLARIN DOĞUM GÜNÜNDE OLACAĞIM*
(Yayımlanma yılı: Nisan 2005, YKY)

Örnek Madrigal:

"BEN SİZE HEP BİR GÖK PARÇASIYLA GELDİM

- 1. Gecede orda ırmaklarda ara beni, gecede orda ırmaklarda.*
- 2. Ben size hep bir gök parçasıyla geldim.*
- 3. Kara bıyıklıydım ve daha çok eski zaman kılığında gelirdim.*
- 4. Orda ben eski bir evin balkonu diye kurardım kendimi.*
- 5. Ağaçlara yumruk sallar durur ve gitmezdim.*
- 6. Love is a shadow."*

(1. Baskı, III. Kitap: "Madrigaller" içinde, syf. 55)

(MADRİGALLER XIX - XXIV)

XIX.

BİR BULUT ÇARŞIYA İNER GİBİ RAHAT...

1. Andrey gün gün meczupluğunu tarıyor bakarak bacak arasından aynaya
2. Anlıyorsa bir böceğin yüzündeki ani duygu değişimlerini bundan
3. Fransuva'ysa bıyığını buruyor tartarken yazdığı bölümü Anja'ya
4. "Sessizliğin bir tınısı varsa..." diyor, "bir suda saklı, uyanan uykusundan"
5. Bir bulut çarşıya iner gibi rahat, ayrılıp sürüden yaklaşıyor yere
6. Bir kurt köpeği "yarın"ı kovalıyor; az kaldı "dün"ün boğulduğu dereye

XX.

HÂLÂ SEVDALARIN SAHİH YAŞANDIĞI...

1. Marilyn Monroe'ya bakıyor Paolo, "dünyadan güzelliğini öğrenen"e
2. O da bilmemiş miydi ökelini, takdir ettiğini harcayan dünyadan?
3. Stefin dokunuşu öyle yumuşak, öyle tüy ki elleri, ağır tüy bile
4. Suyu eline alsa ıslanmaz eli, cebine koysa, sanırsınız bir tavşan
5. Hâlâ sevdaların sahih yaşandığı, düşlerin güne sarktığı bir Ârafta
6. Kardeşlik, eşitlik, hürlük bu tarafta, gül sütü, ay balı yutmuş şarkılar da...

XXI.

AH! HAYRET HİSSİ... SOYLU HER ŞEYİN KÜNHÜ...

1. Gençlerin roket fırlattığı tarlada sessizce izliyor Michel hengâmeyi
2. İlgilendiği roket uçuşu değil, büyülenmiş gözleri ergenlerin
3. Bakıp Michel'in gözlerine Ketil saptıyor kendindeki büyülenmeyi
4. O dolaşan ışıkla var oldu dünya, tanrı güzellik uykusundayken - derin
5. Ah! Hayret hissi... Soylu her şeyin künhü! Yere ilk düşen, coşkun yağmur damlası
6. Ve Küçük'ün Tekin'den af dilemesi... Yok görünüyorsa da var alâkası

XXII.

BİR BALE GÖSTERİSİNDEYDİ GÜNLERDİR...

1. Kuşların doğum gününde yoktu İlhan, evde de. Dağları da dolaşmamıştı
2. Bir pergelin kırık dökük hayatını anlatan bir şiire çalışıyordu
3. Bir bale gösterisindeydi günlerdir, yeniden başlayan duyunca alkışı
4. Önüne her çıkan kişinin ardında bir adam inatla kendini arıyordu
5. Aykut'tu bu, olmamışı olduğuna sürgit uğraşıyordu ikna etmeye
6. Acayıplık yoksa kansız tarihini bu adamlara mı yazdırıyordu ne?

XXIII.

HER YERE DAĞILIYOR ESİN TOZLARI...

1. Andrey ve Fransuva, buluşuyorlar camla sır arasında, bir kuşluk vakti
2. Paolo ve Stef, bir su "parçasına" *Maria Callas kirpiği* takıyorlar
3. Michel ve Ketil'in gözlerine sinmiş, kuzguna baksalar da Monica Vitti!
4. İlhan ve Aykut, kaçmadan yakalarken kantarın topuzunu tanışıyorlar
5. Ufuk çizgisi silinip çiziliyor birkaç martı, birkaç koy daha öteye
6. Her yere dağılıyor esin tozları, bir hapsirlik düşürür ayı geceye

XIV.

BU NE DİNMEZ ÖLMEK, YOK OLMAK KORKUSU...

1. Her şey bittiğinde, bir öykü, bir şiir... ..esasında hiçbir şeyin bitmemesi
2. Ölünce kralların bir ihanetle, yeniden gelmesi hayalet olarak
3. Bitince de bir ömür kendi kendine bu kez de yeniden doğuş fantezisi
4. Peki, hiç yabana atılır bir şey mi sevenlerinin düşlerinde yaşamak?
5. *"O kadar çalıştı didindi zavallı, ev aldı, ne ki ömrü vefa etmedi."*
6. Bu ne dinmez ölmek, yok olmak korkusu! Bitemeyenler yaşamı hiç sevmedi

Ha, şu “torununun torunu”... Cennetlik olmak benim için “bedenime kavuşmak” demek. Peki, oluşturduğum tasarım bu koşulu karşılıyor mu? Bilinir ki **Platon**’un *Devlet*’inde şiir ile küçümsenerek söz edilen, pekâlâ bugün sanat olarak bilinen, şiirin de içinde olduğu, bütün uğraş alanlarına karşılık gelmekte. Ne demişti filozof: Üçüncü dereceden –taklidin taklidi- bir gerçeklik! Peki, bir sanat eserinden alınan esinle üretilen başka bir sanat eseri neden dördüncü dereceye layık görülmesin? Ee, bu durumda benim *esinleklerim*, esinlenenden esinlenen şiirlerim beşinci derece addedilmeli değil mi? Ne denilmişti, torununun torunu... Gerçekliğimi, bedenimi elimden alan *F-laa-toon*, “burada” birinci dereceden gerçekliğe denk geliyorsa demek madrigalleri okuduğunda beşinci derecelikleri görmüş olacak. Yani, *düş kafasıyla* çocuğunun çocuğunun çocuğunun çocuğunu kucağına alan bir ihtiyar... Şimdi cem’in, ECM’ye dönüşmesi gibi (torun kelimesinin çağrıştırdığı) nesil de esine dönüşüyor! Anlaşılmayacak (yahut anlaşılacak) bir şey yok, düş işlemi işte!

(Olaylar ve anlatılar her zaman aynı güzergâhı izlemezler. Madrigaller hikâye bağlanmadan başladı bu yüzden. Çünkü okuyan, yaşayandan birkaç kat fazla düşünür, o hâlde kronolojik kırılmalar, zaman kaymaları büyük dert oluşturmayacak, bilakis metne –okurun çoklu bakışını harekete geçireceği için- lezzet katacaktır. Bu pasaj kaymalarını açıkladığımı sanıyorum).

Macerama dönersem... Henüz *F-laa-toon* bana bedenimi iade etmedi. Bu nedenle az sonra bir çiçeğe dönüşeceğini öğrenen bir taşın gerginliğiyle kaskatıyım. Bir ruh ne kadar katlaşırsa! Düşünüyorum, ya *F-laa-toon* sınavımı geçecek performansı göstermiş olmama, hatta bunu kendisi de teslim etmesine karşın bana bedenimi vermeyi reddederse? (Bakın, aynı şekilde ya tanrı onun kurallarına ömürleri boyunca bağlı kalmış -demek onca beden hazzından uzak durmuş- kullarını cennetine sokmak istemezse, hatta toprağın altından hiç kaldırmazsa? Bunu da müminler düşünsün!) Ne yapacağım? Onu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine mi şikâyet edeceğim? Onun sözüne güvenmem bana şimdi, ona bedenimi teslim etmemden yüz kat daha ahmakça geliyor. Ah, bu ihtimal beni kendi kötülüğümle tanıştırıyor. Ya ben bir başkasının “her şey”ine sahip olsaydım, o başkası kaybettiğini geri almak için gereğini yapsa da ona karşı sözümü tutmak ister miydim?

NOTLAR

1. Antik Yunan düşünürlerinden **Platon** ve **Parmenides**'in felsefelerinin ana fikirleri kabaca bir araya getirildi.

2. "Fransız Yeni Dalgası" diye bilinen büyük etkileri olmuş sinema hareketinin merkezindeki film yönetmeni **Jean-Luc Godard**'a sıklıkla atıfta bulunurken kullanılan bu cümleye yer verildi.

3. Orijinal adı **Det sjunde inseglet** olan, başrollerinde **Max von Sydow**, **Gunnar Björnstrand** ve **Bengt Ekerot**'un olduğu, 1957 İsveç yapımı olan klasik film.

4. Avusturyalı psikanalist **Sigmund Freud**'un 1899'da yayımlanmış *Die Traumdeutung* (*Düşlerin Yorumu*) adlı eserinde ayrıntılı bir şekilde tarif ettiği düşlerin "dönüştürücü, çarpıtıcı, şifreli" üretim düzeneğine gönderme içermektedir.

5. **François Couturier** 1950, Orléans doğumlu, Fransız caz piyanisti ve besteci. 1977'de klasik piyano ve müzikoloji derecesi aldı. **Jean-Paul Céléa** (bas), **John McLaughlin** (gitar), **Dominique Pifarély** (keman) ve **Anouar Brahem** (ud) gibi müzisyenlerle beraber çaldı. (Wikipedia)

6. **Stefano Battaglia** 1965, Milano doğumlu, İtalyan klasik ve caz piyanisti, bestecidir. Milano Konservatuarı'ndan mezun oldu. Düsseldorf'ta, 1986'da yılın en iyi yeni piyanisti için verilen J. S. Bach Festivali ödülünü kazandı. **Enrico Peiranunzi** (piyano), **Tony Oxley** (davul), **Chico Marquez** (çello) ve **Gabriele Mirabassi** (klarinet) gibi müzisyenlerle çalıştı. Piyanonun vurmaları ve ritmik olanaklarından tam olarak faydalanan, romantik bir stile sahip olup eserleri *avangart* cazdan modern klasik müziğe uzanan bir müzikal aralık içinde konumlandırılır. (Wikipedia)

7. **Ketil Bjørnstad** 1952, Oslo doğumlu, Norveçli piyanist, besteci ve yazardır. Klasik piyano eğitimi olsa da erken yaşlarında caza ilgi duydu. Daha 16 yaşındayken **Béla Bartók**'un *Üçüncü Piyano Konçertosu*'yla ilk konser performansını verdi. Kariyerinin ileriki bölümlerinde **Terje Rypdal** (gitar), **Arild Andersen** (bas), **Jon Christensen** (davul) ve **David Darling** (çello) gibi isimlerle çaldı. (Wikipedia)

8. **La notte** (Gece), 1961 yapımı filmidir. **Marcello Mastroianni**, **Jeanne Moreau** ve **Monica Vitti** rol almıştır. Milano'da çekilen film, hayal kırıklığına uğramış bir romancının ve karısının çeşitli sosyal çevrelerde hareket ederken hayatlarındaki tek bir günü ve geceyi tasvir ediyor. **Gece**, **Antonioni**'nin II. Dünya Savaşı sonrası İtalyan burjuvasının açmazlarını irdelediği, paranın ve teknolojinin getirdiği rahatlığın bu insanları iletişimsizliğe ve boşluğa itip bunalttığını ve dolayısıyla onları mutsuzlaştırdığını hatta onlara gelecekte de pek fazla umutlu bırakmadığını anlattığı ve gayri resmi olarak "İletişimsizlik Üçlemesi" adı verilen (bazen "Anlamsızlık ve Yabancılaşma Üçlemesi" olarak da anılır) üç filminden ikincisidir. (Wikipedia)

9. **İlhan Berk** 1918, Manisa doğumlu şair, çevirmen ve Fransızca öğretmenidir. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdi. **Rimbaud** ve **Pound**'un şiirlerini çevirerek kitaplaştırdı.

1940'lara doğru Yeni Edebiyat anlayışı içinde yer aldı, 1954'ten itibaren İkinci Yeni tarzında şiirler yazmaya başladı. Dilin tüm olanaklarını deneyerek modernist şiirin ufkunu genişletti. Kadim uygarlıklardan cinselliğe, nesnelere, şehirlere, şifalı otlardan şairlere kadar "her şeyi" şiirin alanına dâhil etti. 1979 yılında *Kül* adlı kitabıyla Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü, 1983'te *Deniz Eskisi* adlı kitabıyla Yeditepe Şiir Armağanı'nı kazandı. (Vikipedi)

10. **Andrey Tarkovsky**, 1932 - 1986 yıllarında yaşamış, Zavrazhye doğumlu, Sovyet film yönetmenidir. Filmleri ruhsal ve metafizik temaları ele alır, yavaş tempolu olup uzun çekimlerle örülüdür. (Vikipedi)

11. **Pier Paolo Pasolini**, 1922 - 1975 arasında yaşamış, Bologna doğumlu, İtalyan film yönetmeni, şair ve entelektüeldir. Eşcinselliğiyle, Hristiyan değerleri savunmasıyla, Marksist kimliğiyle ve tabu meseleleri irdeleyen eserleriyle döneminde birçok tartışmanın konusu olmuştur. (Vikipedi)

12. **M. Antonioni**, 1912 - 2007 arasında yaşamış, Roma doğumlu, İtalyan film yönetmenidir. Filmleri, anlaşılması zor olay örgülerine, çarpıcı görsel kompozisyonlara ve modern manzaralara odaklanan "gizemli ve karmaşık ruh hali parçaları" olarak tanımlanmıştır. (Vikipedi)

13. Madrigal, Rönesans ve Barok dönemlerine özgü, dini olmayan vokal oda müziği biçimidir. Form genellikle üç ila altı sesi içerir. Ölçüsü iki veya üç üçlük arasında değişir, bunu bir veya iki beyit izler. İlk örnekleri 14. yy'da İtalya'da ortaya çıkmıştır. Sözlerin anlamlarını en iyi yansıtabilecek şekilde düzenlenen beste, her bir dize için farklıdır. (Vikipedi)